

Julian Kałowski

Obowiązek przesyłania Stolicy Apostolskiej sprawozdań o stanie instytutu życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostolskiego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 33/1-2, 83-99

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JULIAN KAŁOWSKI MIC

**OBOWIĄZEK PRZESYŁANIA STOLICY APOSTOLSKIEJ
SPRAWOZDAŃ O STANIE
INSTYTUTU ŻYCIA KONSEKROWANEGO
I STOWARZYSZENIA ŻYCIA APOSTOLSKIEGO**

Treść: Wstęp. — I. Dawne prawo. 1. Normy z 1901 r. i dekret „in approbandis” z 1906 r. 2. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r. 3. Dekret „Sancitum est” i instrukcja z 1922 r. 4. Dekret „Cum transactis”. 5. Zawieszenie obowiązku przesyłania pięcioletnich sprawozdań. — II. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. i list Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich z dnia 2 stycznia 1988 r. — Zakończenie.

Wstęp

Stolica Apostolska, a także poszczególni biskupi, którzy bardzo często byli i są założycielami różnych instytutów zakonnych, zawsze otaczali je troską. W początkowej fazie powstawania i organizowania się różnych form życia zakonnego prawie wszystkie instytuty w większym lub mniejszym stopniu uzależnione były od władzy miejscowych biskupów. W miarę jednak powoływania do istnienia kolejnych, coraz bardziej zróżnicowanych i mających do spełnienia wielorakie zadania w Kościele instytutów zakonnych, stawały się one niezależne i podlegały tylko Stolicy Apostolskiej. Z tej racji w poszczególnych regionach, a nawet w instytutach zakonnych wytworzył się zwyczaj przesyłania do Stolicy Apostolskiej sprawozdania o stanie personalnym, ekonomicznym, działalności, dyscyplinie i rozwoju instytutu. Praktyka ta została następnie rozciągnięta na wszystkie instytuty zakonne.

Obowiązek przesyłania relacji o stanie zakonu do Stolicy Apostolskiej został zawieszony w 1967 r., przywrócił go jednak na nowo Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. w kan. 592 § 1. Ponieważ zaś wytyczne kan. 592 § 2 były bardzo ogólne, dlatego też zaistniała potrzeba uszczegółowienia ich i sformułowania konkretnych zarządzeń dotyczących obowiązku przesyłania sprawozdań do Stolicy Apostolskiej. Potrzebie tej zaradzono dopiero w liście Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich z dnia 2 stycznia 1988 r., skierowanym do najwyższych przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego¹.

W obecnym artykule poddane zostaną krótkiej analizie zarówno

¹ AAS 80 (1988) 104—107.

no wytyczne wydane przed 1983 r., jak i po 1983 r., dotyczące obowiązku przesyłania przez najwyższych przełożonych sprawozdań do Kongregacji Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego.

I. Dawne prawo

Już przy okazji sprawozdań, które biskupi diecezjalni obowiązani byli co pięć lat przedkładać Stolicy Apostolskiej ze stanu diecezji, przesyłali oni również krótką relację o instytutach zakonnych znajdujących się na terenie diecezji². W sprawozdaniach tych każdy ordynariusz miejsca obowiązany był chociaż w wielkim zarysie scharakteryzować działalność i stan zakonów w swojej diecezji. Obowiązek ten sprowadzał się głównie do podania liczby klasztorów, członków, prac wykonywanych przez zakonników, informacji o zachowywaniu reguły i konstytucji, o karności, a także o tym, jak układała się współpraca pomiędzy biskupem a zakonami³.

1. Normy z 1901 r. i dekret z 1906 r.

W 1901 roku Kongregacja Biskupów i Zakonów w słynnym dokumencie *Normae secundum quas Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium procedere solet in approbandis novis institutis votorum simplicium*⁴ zobowiązała wprost i bezpośrednio wszystkie przełożone generalne do przesyłania Stolicy Apostolskiej co trzy lata sprawozdania o stanie dyscyplinarnym, materialnym i ekonomicznym swego instytutu. Relacja ta musiała być poświadczona

² Sixtus V, const. *Romanus Pontifex*, 20 dec. 1585, Fontes I, n. 156; Clemens XII, const. *Pastorale Officium*, 10 ian. 1731 § 9. Fontes I, n. 295; Benedictus XIV, const. *Quod Sancta*, 23 nov. 1740 § 1, 2, 4, 5, Fontes I, n. 303; S. C. Consist. *Ordo servandus in relatione de statu ecclesiarum*, 31 dec. 1909, Fontes V n. 2065, c. IX—X.

³ Sixtus V, const. *Romanus Pontifex*, 20 dec. 1585, Fontes I, n. 156; Clemens XII, const. *Pastorale officium*, 10 ian. 1731 § 9. Fontes I, n. 295; S. C. Consist. *Ordo servandus in relatione de statu ecclesiarum*, 31 dec. 1909, Fontes V, n. 2065, c. IX—X; *Relacje o stanie diecezji krakowskiej 1615—1765*, wyd. W. Müller, Lublin 1978, s. 72—74, 87, 95—98, 108—109, 123—125, 140—144, 158—160, 173—174; *Relationes status dioecesium in Magno Ducatu Lituaniae*, vol. I, red. P. Rabikauskas, Romae 1971, s. 26—27, 37—39, 68—69, 74, 82, 90—91, 102—104, 106—109, 121—123, 141—142, 161, 174, 185—186, 196, 242—243, 252, 284—285, 411—413, 425, 431, 435, 443—444, 455—456; *Relationes status dioecesium in Magno Ducatu Lituaniae*, vol. II, red. P. Rabikauskas, Roma 1978, s. 49, 76—77, 110—111, 122—123, 151—154, 189, 212—214, 223—226, 239—241, 258, 264—266, 388—391, 425, 429—430, 476, 488—491, 505—510.

⁴ L. R. Ravasi, *De regulis et constitutionibus religiosorum*, Romae-Tornaci-Parisiis 1958, s. 188—226.

własnoręcznym podpisem przez ordynariusza miejsca, na terenie którego znajduje się dom generalny⁵.

Ta sama Kongregacja Biskupów i Zakonów dekretem z dnia 16 lipca 1906 r.⁶ rozciągała obowiązek przesyłania trzyletnich sprawozdań na wszystkie instytuty zakonne o ślubach prostych, a więc zarówno na instytuty męskie, jak i żeńskie.

2. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r.

Upřednie wytyczne wydane przez Kongregację Biskupów i Zakonów dotyczące przesyłania przez przełożonych najwyższych instytutów o ślubach prostych sprawozdań do Stolicy Apostolskiej przejął — chociaż z pewnymi modyfikacjami — Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r.⁷ Modyfikacje sprowadzały się głównie do następujących kwestii:

a) rozciągnięcia obowiązku przesyłania sprawozdań również na instytuty zakonne o ślubach uroczystych;

b) w instytutach nie posiadających zarządu centralnego, czyli w przypadku, gdy każdy dom jest autonomiczny (*sui iuris*), obowiązek przesyłania sprawozdań spoczywał na opacie prymasie i na przełożonym kongregacji monastycznej;

c) podpisania sprawozdania przez przełożonego najwyższego i jego radę;

d) określenia, że sprawozdanie obowiązani są przesyłać najwyżsi przełożeni, ale tylko instytutów będących na prawie papieskim;

⁵ *Normae*, n. 262: „Quovis triennio moderatrix generalis de statu sui Instituti disciplinari, materiali, personali et oeconomico ad S. Congregationem referat; cui relationi Ordinarius domus principalis nomen suum apponendo fidem faciat”.

⁶ S. C. Ep. et Reg., decr. 16 iul. 1906, *Fontes* IV, n. 2052: „In approbandis seu commendandis novis Institutis votorum simplicium iampridem praescribi consuevit ut a moderatoribus seu moderatricibus generalibus tertio quoque anno ad S. Sedem Apostolicam transmittatur relatio de statu personali, disciplinari, materiali et oeconomico propriae cuiusque congregationis. Huiusmodi enim relatione singula Instituta, quorum domus in variis extant dioecesis dissitisque locis, explorata perspectaque fiunt eidem S. Sedi; quae idcirco continua providentia ea prosequi, et, si quando a legibus deflectere videantur, sive cohortationibus sive correctionibus mandatisque ad pristinam observantiam revocare potest”; G. Van den Broeck, J. Torres, *Relazione quinquennale*, Dizionario degli istituti di perfezione, vol. VII, Roma 1983, kol. 1626.

⁷ Kan. 510: „Opat prymas, przełożony kongregacji mniszej i najwyższy przełożony każdego zakonu na prawie papieskim powinni co pięć lat albo częściej, jeśli tak postanawiałyby konstytucje, przesyłać Stolicy Apostolskiej relację na piśmie o stanie zakonu, podpisaną przez siebie i swoich radnych, a gdyby chodziło o instytut żeński, także przez ordynariusza miejsca, na którego terenie przebywa najwyższa przełożona ze swoją radą”.

e) wprowadzenia okresu pięcioletniego zamiast trzyletniego, o ile konstytucje zatwierdzone przez Stolicę Apostolską nie postanawiały inaczej.

Trzeba zaznaczyć, że na mocy kan. 675 Kodeksu z 1917 r. również wszyscy najwyżsi przełożeni stowarzyszeń na prawie papieskim zarówno męskich jak i żeńskich, prowadzący życie wspólne, ale nie składający publicznych ślubów, zobowiązani byli do przedkładania Stolicy Apostolskiej pięcioletnich sprawozdań⁸. Nie byli natomiast zobowiązani do sporządzania pięcioletnich sprawozdań i wysyłania ich do Stolicy Apostolskiej najwyżsi przełożeni instytutów na prawie diecezjalnym oraz przełożone klasztorów niezależnych *sui iuris* mniszek⁹.

Wyjątek powyższy tłumaczy się tym, że instytuty zakonne na prawie diecezjalnym całkowicie podlegają biskupowi diecezjalnemu, który w każdym pięcioletnim sprawozdaniu przesyłanym Stolicy Apostolskiej przekazuje relację o wszystkich instytutach znajdujących się na terenie jego diecezji, a szczególnie o instytutach będących na prawie diecezjalnym¹⁰.

Należy zaznaczyć, że sporządzony według Kodeksu z 1917 r.¹¹ dokument powinien być podpisany przez najwyższego przełożonego i jego radę w przypadku instytutów zakonnych męskich na prawie papieskim oraz dodatkowo przez ordynariusza miejsca, na terenie którego rezyduje przełożona generalna — w przypadku instytutów żeńskich¹².

Własnoręczny podpis ordynariusza miejsca złożony na dokumencie zawierającym sprawozdanie do Stolicy Apostolskiej nie jest — jak twierdzą niektórzy komentatorzy prawa kanonicznego — potwierdzeniem zawartości treści, ale poświadczeniem autentyczności przekazu¹³.

⁸ Kan. 675 KPK/1917.

⁹ Por. T. Schaefer, *De religiosis ad normam Iuris Canonici*, Roma 1947⁴, s. 270: „Superiores Religionis iuris dioecisani non obligantur. Pro Congregatione iuris dioecisani et pro Monialibus in Monasteriis sui iuris provisum est in elencho pro relatione dioecisana. Hinc non tenentur hoc praescripto Superissae Monialium, etsi veniunt nomine Superiorum maiorum”; *Sacra Congregatio de Religiosis, Elenchus quaestionum quibus a religionibus et societatibus in relatione ad S. Sedem quinto quoque anno transmittenda respondendum est ad normam decreti „Cum transactis” II. Pro Congregationibus et Societatibus iuris dioecisani. III. Pro Monasteriis et domibus religiosis sui iuris non federatis, Leges Ecclesiae post Codicem Iuris Canonici editae, collegit, digesit notisque ornavit X. Ochoa, vol. II, Roma 1959, n. 2019, kol. 2541—2562.*

¹⁰ Por. kan. 492 § 2 KPK/1917, kan. 495 KPK/1917, kan. 498 KPK/1917 etc.; T. Schaefer, *iw.*, s. 270, 278—279; *Elenchus quaestionum, iw.*, n. 2019.

¹¹ Kan. 510 KPK/1917.

¹² Kan. 510 KPK/1917; T. Schaefer, *iw.*, s. 270.

¹³ T. Schaefer, *iw.*, s. 270.

Wymogi Kodeksu z 1917 r.¹⁴ dotyczące podpisu biskupa diecezjalnego trzeba tłumaczyć tym, że we wszystkich instytutach męskich na prawie papieskim powinien być wyznaczony specjalny prokurator (pełnomocnik) generalny do prowadzenia spraw swego instytutu przy Stolicy Apostolskiej¹⁵. O obowiązku ustanowienia prokuratora generalnego (który powinien być członkiem instytutu) i jego rezydencji w Rzymie przypomniła Kongregacja Zakonów, wydając w tym celu specjalny monit datowany dnia 4 czerwca 1920 r., a skierowany do najwyższych przełożonych instytutów zakonnych¹⁶. W przypadku natomiast małych instytutów zakonnych męskich, które nie posiadały domu zakonnego w Rzymie, Stolica Apostolska łatwo wyrażała zgodę, by wszelkie sprawy danego zakonu mógł załatwiać inny zakonnik lub przedstawiciel, który niekoniecznie musiał należeć do danego instytutu¹⁷.

Ponieważ tylko prokurator generalny mógł załatwiać na forum Stolicy Apostolskiej wszelkie sprawy dotyczące zarówno całego instytutu, jak i poszczególnych osób, Kongregacja Zakonów zawsze przed podjęciem jakiegokolwiek decyzji pytała go o opinię¹⁸ i tylko on przedkładał Stolicy Apostolskiej pisma podpisane przez siebie, nie zachodziła więc potrzeba poświadczenia sprawozdania pięcioletniego przez ordynariusza miejsca. Trzeba też zaznaczyć, że funkcja prokuratora generalnego była tak ważna, że bez odniesienia się do Stolicy Apostolskiej nie wolno było pozbawiać go urzędu przed upływem czasu, na który zgodnie z wytycznymi konstytucji został wybrany lub mianowany¹⁹.

¹⁴ Por. kan. 510 KPK/1917.

¹⁵ Leo XIII, litt. ap. *Summum semper*, 12 iul. 1893, n. I, *Fontes III*, n. 613; S. C. Ep. et Reg., decr. 22 aug. 1814, n. III, *Fontes IV*, n. 1893; „Statuit praeterea, ut illa religiosa Instituta, quae in pontificia quidem Ditione vel omnino desunt, vel sunt infrequentiora, alibi tamen hominibus ea profitentibus satis abundant, habeant Domum aliquam, sive Hospitium in Urbe, ubi saltem Procurator generalis resideat, ad sui Ordinis negotia apud Apostolicam Sedem gerenda”; G. Van den Broeck, *Procuratore generale. Disciplina del CIC*¹, Dizionario degli istituti di perfezione, vol. VII, jw., kol. 331—332.

¹⁶ S. C. de Religiosis, 4 iun. 1920, *Leges Ecclesiae post Codicem Iuris Canonici editae, collegit, digessit notisque ornavit*, X. Ochoa vol. I, Roma 1966, n. 278, kol. 316: „Sacra Congregatio de Religiosis opportunum ducit monere Moderatores Generales Congregationum Religiosorum iuris pontificii, qui Procuratorem Generalem ad negotia Instituti gerenda apud Sanctam Sedem nondum constituerint, vi Can. 517 § 1, Codicis Iuris Canonici, unamquamque Religionem virorum iuris pontificii teneri ad deputandum Procuratorem Generalem qui praedicta negotia agat, quique e gremio eiusdem Religionis esse debet.

Ut autem commisso sibi munere fungi valeat, Procurator Generalis residentiam habitualem in Urbe, iuxta praxim, habeat oportet”.

¹⁷ T. Schaefer, jw., s. 302.

¹⁸ Tamże, s. 303.

¹⁹ Kan. 517 § 2 KPK/1917.

Na zakonne instytuty żeńskie i wszystkie instytuty zakonne, które jeszcze nie uzyskały zatwierdzenia papieskiego, Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r. nie nakładał natomiast obowiązku wyznaczania prokuratora generalnego. Wytworzyła się jednak praktyka, że żeńskie instytuty zakonne, jeśli były wyjęte (*exempta*), mogły załatwiać sprawy w Kurii Rzymskiej za pośrednictwem prokuratora generalnego zakonu męskiego (jeśli były agregowane do niego), przez jakiegoś pełnomocnika (agenta), przez kurię biskupią, kardynała protektora albo przez jakąś inną osobę duchowną obdarzoną odpowiednią władzą lub godnością²⁰.

Wymienione w tym podrozdziale racje zadecydowały o nałożeniu na wszystkie instytuty żeńskie na prawie papieskim obowiązku poświadczania autentyczności składanych Stolicy Apostolskiej co 5 lat relacji u ordynariusza miejsca, na terenie którego znajdował się dom główny zakonu²¹.

3. Dekret „*Sancitum est*” i instrukcja z 1922 r.

Wytyczne kan. 510 Kodeksu z 1917 r. dotyczące składania pięcioletnich relacji były bardzo ogólne, co ze względu na wielką liczbę instytutów na prawie papieskim nastroczało pewne trudności proceduralne. Dlatego też Kongregacja Zakonów dekretem *Sancitum est* wydanym 8 marca 1922 r.²² dokładnie określiła, że począwszy od 1 stycznia 1923 r. pięcioletnie sprawozdania powinny być przedkładane w następującej kolejności:

1) Zakony męskie:

- a) w pierwszym roku pięciolecia (1923) — kanonicy regularni, mnisi, zakony rycerskie;
- b) w drugim roku pięciolecia (1924) — zakony żebrzące;
- c) w trzecim roku (1925) — zakony kleryckie (*Clerici Regulares*);
- d) w czwartym roku (1926) — zgromadzenia męskie o służbach prostych zarówno męskie kleryckie, jak i laickie;
- e) w piątym roku (1927) — stowarzyszenia męskie żyjące wspólnie na sposób zakonny, ale bez ślubów lub tylko ze ślubami prywatnymi²³.

²⁰ T. Schaefer, jw., s. 303: „Pro Religionibus mulierum et Religionibus iuris dioecisani Codex Procuratorem non praescribit, at tales Religiones, praecepue si exemptae sunt, possunt per Procuratorem Religionis virorum, si alicui aggregatae sint, negotia in Curia Romana pertractare vel etiam aliquo Agente intercedente vel curia episcopali vel Cardinali Protectore vel alio viro ecclesiastico potestate seu dignitate fulgenti”.

²¹ Por. kan. 510 KPK/1917; T. Schaefer, jw., s. 303.

²² AAS 14 (1922) 161—163; *Leges Ecclesiae*, vol. I, jw., n. 396, kol. 427—428; *Enchiridion de statibus perfectionis. Documenta Ecclesiae socialibus instituendis*, Romae 1949, n. 339, s. 384—385.

²³ Tamże.

2) Zakony żeńskie:

- a) w pierwszym roku pięciolecia (1923) — z Italii, Hiszpanii i Portugalii;
- b) w drugim roku (1924) — z Francji, Belgii, Holandii, Anglii i Irlandii;
- c) w trzecim roku (1925) — z pozostałych krajów Europy;
- d) w czwartym roku (1926) — z obu Ameryk;
- e) w piątym roku (1927) — z innych części świata oraz stowarzyszenia żeńskie bez ślubów żyjące wspólnie albo ze ślubami prywatnymi²⁴.

W dekrete z dnia 8 marca 1922 r. zarządzono nadto, że wszystkie zgromadzenia zakonne, które przed 1923 r. przesyłały sprawozdania do Stolicy Apostolskiej, w latach 1923—1927 zostają zwolnione od przedkładania ich Kongregacji²⁵.

We wspomnianym dekrete postanowiono także, iż najwyżsi przełożeni instytutów zakonnych o ślubach uroczystych i prostych oraz stowarzyszeń, których członkowie żyją na sposób zakonny, ale nie składają ślubów, którzy przed rokiem 1917 (czyli jeszcze przed promulgowaniem Kodeksu) zostali zwolnieni od przedkładania relacji Kongregacji, obecnie są zobowiązani do ich przesłania. Relacje powinny być sporządzone w taki sposób, ażeby Stolica Apostolska mogła wyrobić sobie osąd o stanie moralnym, dyscyplinarnym i materialnym instytutu²⁶.

W dekrete *Sancitum est* polecono nadto, by pierwsze sprawozdanie oprócz danych o aktualnym stanie instytutu zawierało informacje o założeniu zakonu lub zgromadzenia oraz o tym wszystkim, co odnosi się do zatwierdzenia przez Stolicę Apostolską samego instytutu oraz jego aktualnie obowiązujących konstytucji²⁷. W pierwszej relacji miało być także zawarte to wszystko, co dotyczy zarządu wewnętrznego i natury ślubów oraz wprowadzonych w nich zmianach, jeśli takie w historii instytutu zaistniały. W przypadku złagodzenia obserwancji trzeba było zaznaczyć, przez jaką władzę zostało ono dokonane²⁸.

Aby ułatwić instytutom zakonnym o ślubach prostych sporządzanie pięcioletnich sprawozdań przesyłanych do Stolicy Apostolskiej, dnia 25 marca 1922 r. Kongregacja Zakonów w specjalnej instrukcji zamieściła pytania, na które należało dać wyczerpującą odpowiedź²⁹.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ Tamże.

²⁹ *Instructio seu elenchus quaestionum ad quas respondendum est a moderatoribus seu moderatricibus generalibus institutorum vota simplicia in relatione ad S. Sedem quinto quoque anno transmittenda, Leges*

4. Dekret „*Cum transactis*”

Po upływie dwudziestu pięciu lat od promulgowania dekretu *Sancitum est*³⁰ Kongregacja Zakonów, uwzględniając nowe warunki społeczne i polityczne, fakt powołania do istnienia instytutów świeckich³¹ oraz doświadczenia minionego okresu, wydała 9 lipca 1948 r. dekret *Cum transactis*³². W celu uzyskania koniecznych, pewnych i autentycznych wiadomości od klasztorów i domów niezależnych *sui iuris* męskich i żeńskich będących na prawie papieskim, które na mocy kan. 510 Kodeksu z 1917 r. nie były zobowiązane do przesyłania pięcioletnich relacji, oraz od zgromadzeń zakonnych, stowarzyszeń życia wspólnego i instytutów świeckich na prawie diecezjalnym postanowiono w dekreście, co następuje³³:

1° Przełożeni wyżsi klasztorów, czyli domów *sui iuris* męskich — w tym również na prawie papieskim — nie przynależących do kongregacji monastycznej ani nie sfederowanych powinni w określonym czasie dostarczyć ordynariuszowi miejsca skrócone sprawozdanie pięcioletnie podpisane przez nich i przez ich radnych. Ordynariusz miejsca z kolei miał zatroszczyć się o to, aby egzemplarz relacji, uzupełniony koniecznymi uwagami, w ciągu roku został przesłany do Kongregacji Zakonów³⁴.

2° Przełożone wyższe klasztorów mniszek razem ze swoimi radami powinny przelać sporządzone według kolejności ustalonej przez ten dekret³⁵ krótkie, lecz wyczerpujące sprawozdanie (podpisane przez przełożoną i jej radę) do ordynariusza miejsca, jeśli mniszki mu podlegały, w przeciwnym wypadku do odpowiedniego przełożonego zakonnego. Ordynariusz miejsca natomiast albo przełożony zakonny powinien podpisać przez siebie egzemplarz relacji razem z dołączonymi uwagami — jeśli będą one konieczne — przelać w ciągu roku do Kongregacji³⁶.

3° Najwyżsi przełożeni zgromadzeń zakonnych, stowarzyszeń życia wspólnego i instytutów świeckich na prawie diecezjalnym po-

Ecclesiae, I, jw., n. 406, kol. 440—444; AAS 14 (1022) 278—286; *Enchiridion de statibus perfectionis*, jw., n. 329, s. 386—394; T. Schaefer, jw., s. 273—278.

³⁰ Por. odnośnik 22.

³¹ Pius XII, const. *Provida Mater Ecclesia*, 2 feb. 1947, AAS 39 (1947) 114—124; *Leges Ecclesiae*, II, jw., n. 1908, kol. 2398—2403; Pius XII, Konstytucja Apostolska *Provida Mater Ecclesia*, 2 luty 1947, Święta Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, Instytuty świeckie w wypowiedziach Magisterium Kościoła, Rzym 1975, s. 13—30.

³² AAS 40 (1948) 378—381; *Leges Ecclesiae*, II, jw., n. 1940, kol. 2425—2427; *Enchiridion de statibus perfectionis*, jw., n. 389, s. 590—594.

³³ Tamże, IV.

³⁴ Tamże, 1°.

³⁵ Por. III, 2°.

³⁶ Tamże, IV, 2°.

winni byli według ustalonego przez dekret porządku³⁷ przesłać ordynariuszowi miejsca, w którego diecezji rezydował przełożony generalny, sprawozdanie pięcioletnie. Ordynariusz miejsca domu głównego z kolei miał się skontaktować z ordynariuszami diecezji, w których znajdowały się domy instytutów³⁸ i po wysłuchaniu ich opinii i złożeniu swego podpisu przesłać relację w ciągu roku do Stolicy Apostolskiej³⁸.

4° Domy zakonne *sui iuris* i domy autonomiczne stowarzyszeń życia wspólnego bez ślubów albo instytutów świeckich nie należących do żadnej federacji — niezależnie od tego, czy są na papieskim, czy na diecezjalnym prawie — powinny według ustalonej przez dekret kolejności³⁹ przedłożyć ordynariuszowi miejsca krótkie pięcioletnie sprawozdanie. Ordynariusz miejsca natomiast przesłane mu sprawozdanie własnoręcznie podpisuje i — jeśli uważa to za konieczne — dodaje własne spostrzeżenia, a następnie w ciągu roku powinien je przesłać do Stolicy Apostolskiej⁴⁰.

W dekrete zarządono, by wszystkie zakony, kongregacje monastyczne, stowarzyszenia życia wspólnego, instytuty świeckie i federacje na prawie papieskim — chociaż posiadałyby przywilej egzempcji — przy sporządzaniu pięcioletnich relacji powinny dokładnie zachowywać instrukcję, która miała być wkrótce sporządzona i im przekazana⁴¹. Dekret postanawiał także, iż klasztory mniszek, autonomiczne domy zakonów, stowarzyszeń albo instytutów świeckich na prawie papieskim, zgromadzenia zakonne, stowarzyszenia i instytuty świeckie na prawie diecezjalnym mają obowiązek sporządzania krótszych relacji według formularza specjalnie dla nich zatwierdzonego⁴².

Odpowiedzi na pytanie zamieszczone we wspomnianym schemacie⁴³ powinny być pod poważną odpowiedzialnością w sumieniu (w zależności od ważności materii), w miarę możliwości dokładne, prawdziwe i wyczerpujące. Gdyby zaś okazało się, że są one niepełne, mało dokładne i niepewne, wówczas Kongregacja —

³⁷ Por. III 1°, 2°.

³⁸ Tamże, IV, 3°.

³⁹ Por. III, 1°, 2°.

⁴⁰ Tamże, IV, 4°.

⁴¹ Tamże, V. Instrukcję taką wydała Kongregacja Zakonów dnia 9 grudnia 1948 r., *Elenchus quaestionum, Leges Ecclesiae*, II, jw., n. 2019, kol. 2525—2562.

⁴² Dekret *Cum transactis*, V. Formularz możemy znaleźć w: *Elenchus quaestionum quibus a religionibus et societatibus in relatione ad S. Sedem quinto quoque anno transmittenda respondendum est ad normam decreti „Cum transactis”, II. Pro Congregationibus et societatibus iuris dioecesanis, III. Pro Monasteriis et domibus religiosis sui iuris non foederatis, Leges Ecclesiae*, II, jw., n. 2019, kol. 2541—2562.

⁴³ Por. Dekret *Cum transactis*, VI.

jeśli uznałaby to za stosowne — sama i bezpośrednio miała za-
troszczyć się o ich uzupełnienie ⁴⁴.

Zgodnie z wytycznymi dekretu ⁴⁵ przed podpisaniem pięciolet-
nich relacji przez przełożonego i jego radnych powinny być one
gruntownie przeanalizowane najpierw przez poszczególnych człon-
ków zarządu, a następnie całe kolegium ⁴⁶. W przypadku zaś zakon-
nów żeńskich, stowarzyszeń życia wspólnego, instytutów świec-
kich, a także federacji na prawie papieskim przełożona najwyższa
podpisana przez siebie i swoje radne relację zgodnie z kan. 510
Kodeksu z 1917 r. przekazuje do podpisu ordynariuszowi miejsca.
a następnie przesyła ją do Stolicy Apostolskiej ⁴⁷.

Gdyby natomiast przełożony lub któryś z radnych zobowiąza-
nych do podpisania sprawozdania miał zastrzeżenia co do sprawy
o wielkim znaczeniu, a swoim głosem nie mógł wpłynąć na
rzeczywiste jej przedstawienie lub doszedłby do przekonania, że
o pewnych faktach należy poinformować Stolicę Apostolską, będzie
mógł to uczynić drogą listowną. W zależności od ważności proble-
mu będzie do tego zobowiązany z urzędu i w sumieniu. Powinien
on jednak mieć świadomość, że gdyby w listach skierowanych do
Stolicy Apostolskiej przedstawiał fakty nieprawdziwe, to wów-
czas w zależności od materii obciąża swoje sumienie ⁴⁸.

Na mocy omawianego tu dekretu po upływie roku kalendarzowe-
go wszystkie instytuty — i to zarówno na prawie diecezjalnym,
jak i papieskim, a więc zakony, zgromadzenia zakonne, stowa-
rzyszenia życia wspólnego oraz instytuty świeckie — obowiązane
były do bezpośredniego przesyłania do Kongregacji Zakonów wed-
ług schematu i formularza przez nią sporządzonego informacji
dotyczących:

- a) stanu osobowego;
- b) dzieł wykonywanych przez instytut;
- c) innych spraw, które czy to dla Kongregacji, czy to dla prze-
łożonych mogłyby mieć większe znaczenie ⁴⁹.

5. Zawieszenie obowiązku przesyłania pięcioletnich sprawozdań

Sobór Watykański II polecił, by życie wszystkich instytutów za-
konnych zostało dostosowane do wytycznych soborowych ⁵⁰. Kon-

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Tamże, VII.

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Tamże, VIII.

⁴⁹ Tamże, IX.

⁵⁰ Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, 2—4, *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 1968, s. 265—266; Paweł VI, *Motu proprio Ecclesiae Sanctae*.

sekwencją tego zarządzenia było zawieszenie przez Kongregację Zakonów i Instytutów Świeckich listem okólnym z 1 marca 1967 r., skierowanym do Przewodniczącego Unii Rzymskiej Przełożonych Generalnych, obowiązku przysyłania sprawozdań pięcioletnich⁵¹. Motywy, którymi kierowała się Kongregacja podejmując taką decyzję, odnajdujemy w dokumencie, gdzie czytamy: „Święta Kongregacja zdaje sobie dobrze sprawę, jak wielką pracę ciążą w chwili obecnej na Rodzinach Zakonnych, zwłaszcza gdy chodzi o Kapituły generalne specjalne, uważała przeto za słuszną — nie chcąc jeszcze bardziej tego ciężaru powiększać — zawiesić czasowo, aż do nowego powiadomienia, obowiązek przysyłania sprawozdań pięcioletnich”⁵². W międzyczasie zaś — jak zaznaczono w liście okólnym — będzie można przystąpić do opracowania nowego kwestionariusza, tzn. bardziej odpowiadającego zarówno potrzebom czasu, jak i ogólnym dezyderatom kierowanym do Kongregacji Zakonów niż poprzedni, czyli z roku 1948⁵³.

W tym samym liście okólnym przypomniano ponadto, że w dalszym ciągu należy przysyłać do Kongregacji Zakonów akta dotyczące kapituł generalnych zwyczajnych instytutów zakonnych na prawie papieskim, nie było natomiast obowiązku takiego względem kapituł generalnych specjalnych. Należało jednak zwracać się do Kongregacji o zatwierdzenie nowo sporządzanych po okresie eksperymentu konstytucji⁵⁴.

Należy również zwrócić uwagę na to, że 4 grudnia 1967 r. Kongregacja Zakonów w liście do Przewodniczącej Unii Rzymskiej Instytutów Żeńskich poleciła, by wszystkie instytuty żeńskie — i to zarówno na prawie papieskim, jak i diecezjalnym — po zakończeniu kapituły specjalnej przysłały kopie akt do tejże Kongregacji⁵⁵.

przepisy wykonawcze do dekretu *Perfectae caritatis*, Paweł VI, *Charyzmat życia zakonnego. Przemówienia i dokumenty*. Wybór i opracowanie A. Zuchowski, T. Sułowska, Warszawa 1947, s. 216—225.

⁵¹ *List Kongregacji dla Zakonów i Instytutów Świeckich*, Rzym, 1 marca 1967 r.; Paweł VI, *Charyzmat życia zakonnego*, s. 314—315; *Leges Ecclesiae post Codicem Iuris Canonici editiae, collegit, digessit notisque ornavit X. Ochoa*, vol. III, Roma 1972, n. 3540, kol. 5111—5112.

⁵² Tamże.

⁵³ Tamże.

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ S. C. Religiosorum, *Notificatio*, 4 dec. 1967, *Leges Ecclesiae*, III, n. 3613, kol. 5278—5279: „Pertanto, questa Sacra Congregazione, per mantenendo in vigore quanto indicato nel foglio S. R. 1463—65, del 1° Marzo scorso ... circa le sospensione provvisoria de'll'invio del'a Re'azione Quinquennale, rivolge alla Presidenza di codesta Unione la preghiera di voler far sapere a tutte le Superiori Generali (podkr. J. K.) degli Istituti di diritto pontificio e di diritto diocesano che, appena terminato il Capitolo Speciale e, se questo si svolgesse in due diverse sessioni distanziate nel tempo, appena terminate le singole sessioni,

**II. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r.
i list Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich
z dnia 2 stycznia 1988 r.**

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. podtrzymał od dawna stosowaną praktykę przesyłania do Stolicy Apostolskiej przez najwyższych przełożonych instytutów zakonnych, świeckich oraz stowarzyszeń życia apostołskiego sprawozdań, polecając, co następuje: „W celu zacieśnienia wspólnoty instytutów ze Stolicą Apostolską każdy najwyższy przełożony ma obowiązek — w sposób i w czasie przez nią określonym — przesłać do Stolicy Świętej krótkie sprawozdanie dotyczące stanu i życia instytutu”⁵⁶.

Z przytoczonego tu kanonu wynika, że głównym celem przesyłania sprawozdań jest zacieśnienie wspólnoty ze Stolicą Apostolską⁵⁷. Ponieważ jednak cytowany kanon podawał tylko bardzo ogólne zasady, pomijając normy szczegółowe, dlatego też zaistniała konieczność sformułowania konkretnych wytycznych odnoszących się do omawianego zagadnienia. Potrzebie tej zadośćuczynił list Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich z 2 stycznia 1988 r., skierowany do najwyższych przełożonych instytutów zakonnych, stowarzyszeń życia apostołskiego oraz instytutów świeckich⁵⁸. W liście tym (który można nazwać instrukcją) — przynajmniej częściowo pokrywającym się z treścią kan. 592 § 1 — Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich wyjaśniła motywy jego wydania.

W dalszej części listu zamieszczono pewne wytyczne, na któ-

inviino a questo medesimo Sacro Dicastero. qualora non l'avessero già fatto, copia dei rispettivi Atti”; Z noty 1 s. 314 pozycji, Paweł VI, *Charyzmat życia zakonnego* wynika, że obowiązek przesyłania akt kapituł generalnych specjalnych został rozciągnięty również na instytuty męskie: „Obowiązek przesyłania akt Kapituł generalnych został rozciągnięty na akta Kapituł generalnych specjalnych listem kardynała Antonutti z dnia 4 grudnia 1967 roku do Matki Arano, Przewodniczącej UISG”, Powyższe stwierdzenie nie jest zgodne z treścią listu Kongregacji z dnia 4 grudnia 1967 r., w którym wyraźnie powiedziano, że „...tutte le Superiori Generali degli Istituti... inviino a questo medesimo Sacro Dicastero, qualora non l'avessero già fatto, copia dei rispettivi Atti”.

⁵⁶ Kan. 592 § 1 KPK/1983.

⁵⁷ Por. E. Sartre Santos, *Communio institutorum vitae Consecratae cum Sede Apostolica. Variaciones sobre el canon 592*, *Commentarium pro religiosis et missionariis* 66 (1985) fasc. I—II, s. 5—41.

⁵⁸ *Congregatio pro Religiosis et Institutis Saecularibus, Epistulae I. Ad supremos moderatores Institutorum religiosorum et societatum vitae apostolicae. II. Ad supremos moderatores Institutorum saecularium*. AAS 80 (1988) 104—107; Por. R. A. Reynoso, *Congregatio pro IVC et SVA, Criteriis de notitiis ad statum et vitam IVC et SVA spectantibus*, *Commentarium pro religiosis et missionariis*, 69 (1988) fasc. IV, s. 413—421; E. Sartre Santos, *Relazione periodica alla Sante Sede*. *Informationes SCRIS* 14 (1988) n. II, s. 179—204.

re powinni w szczególny sposób zwrócić uwagę najwyżsi przełożeni instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, sporządzając sprawozdania i przysyłając je do Stolicy Apostolskiej⁵⁹. Wytyczne te sprowadzają się do następujących punktów:

1. Relacja, którą obowiązany jest przedłożyć Stolicy Apostolskiej najwyższy przełożony, będzie mogła być taka sama, jak przedłożona przez niego kapitule generalnej, powinna być jednak sporządzona w krótkiej formie. Gdyby zaś kapituła generalna nie odbywała się według powszechnej praktyki co sześć lat, relacja również powinna zostać sporządzona według poniżej zamieszczonych wskazań i wysłana do Stolicy Apostolskiej co sześć lat.

Instrukcja zobowiązuje najwyższych przełożonych instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego do przesłania relacji dopiero po pierwszej kapitule generalnej odbytej po 2 stycznia 1988 r., tj. po wydaniu instrukcji⁶⁰.

Reasumując należy zaznaczyć, że — inaczej niż to było do 1967 r., czyli do momentu zawieszenia obowiązku sporządzania pięcioletnich relacji i przysyłania ich do Stolicy Apostolskiej⁶¹ — według instrukcji z 2 stycznia 1988 r. przełożeni najwyżsi zobowiązani są do przedkładania Stolicy Apostolskiej sprawozdania co sześć lat⁶².

Nie ma natomiast obowiązku sporządzania ani przysyłania relacji Stolicy Apostolskiej, jeśli po odbyciu kapituły generalnej zwyczajnej zostaje zwołana tzw. kapituła generalna nadzwyczajna, która najczęściej ma miejsce w przypadku zawakowania urzędu przełożonego generalnego. Wniosek powyższy wynika jednoznacznie z listu Kongregacji, gdzie stwierdzono, że przełożeni najwyżsi instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego mają sporządzać i przedkładać Stolicy Apostolskiej relacje z upływem każdego sześćdziesięciolecia, co z zasady łączy się z odbywaniem zwyczajnej kapituły generalnej⁶³.

2. W relacji przeznaczonej dla Stolicy Apostolskiej powinny być zamieszczone następujące informacje:

a) krótki i syntetyczny wykaz, czyli statystyka członków, domów i innych jednostek administracyjnych, które wchodzi w skład instytutu⁶⁴.

Jest rzeczą oczywistą, że informując o liczbie członków powinno się podać również liczbę członków włączonych do instytutu definitywnie lub czasowo, nowicjuszy, postulantów etc. Przedsta-

⁵⁹ AAS 80 (1988) 104, 106.

⁶⁰ AAS 80 (1988) 104.

⁶¹ Por. kan. 510 KPK/1917 i przypis 53.

⁶² AAS 80 (1988) 104.

⁶³ Tamże.

⁶⁴ Tamże, 2 a.

wiając zaś podział administracyjny, należy podać liczbę domów, prowincji, wiceprowincji, delegatur, wikariatów czy inaczej zwanych w prawodawstwie partykularnym jednostek administracyjnych wchodzących w skład instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego.

Sporządzając wykaz osób, domów etc. przełożeni najwyżsi będą się z pewnością mogli posłużyć — oczywiście zmieniając to, co należy zmienić — konspektem zamieszczonym we wspomnianym już kilkakrotnie schemacie z 1948 r.⁶⁵

b) przynajmniej ogólna informacja o tym, w jaki sposób członkowie przyjmują i zachowują konstytucje oraz odnoszą się do władzy instytutu, tzn. czy darzą przełożonych należytym szacunkiem, a także czy istnieją więzy i wzajemne zrozumienie pomiędzy członkami instytutu⁶⁶.

Trzeba zatem w wielkim skrócie przedstawić w sprawozdaniu karność, czyli obserwancję członków w zakresie przestrzegania konstytucji i innych wytycznych obowiązujących w danym instytucie.

c) działalność duszpasterska na rzecz budzenia nowych powołań i troska o przyszły rozwój instytutu, formacja początkowa i permanentna ze szczególnym uwzględnieniem podstawowych zasad i elementów formacji⁶⁷.

Najwyższy przełożony powinien przedstawić działalność instytutu podejmowaną w celu zapewnienia dopływu nowych członków. Ponadto należy również uczynić wzmiankę o tym, czy formacja odbywa się zgodnie z wytycznymi zarówno powszechnego prawa kościelnego, jak i prawa własnego instytutu⁶⁸.

d) czy zachowywane jest życie braterskie, czyli wspólne⁶⁹.

Od początku istnienia zorganizowanych form życia zakonnego wszyscy zakonodawcy oraz władza kościelna zwracali uwagę na życie wspólne, które uważali za istotny element życia zakonnego. Dlatego też i obecny Kodeks podkreśla wartość i znaczenie wspólnoty zakonnej. Mówi o tym kan. 607 § 2 Kodeksu z 1983 r. stwierdzając: „Instytut zakonny jest wspólnotą, której członkowie zgodnie z własnym prawem składają śluby wieczyste lub czasowe, ale odnawiane po upływie czasu, oraz podejmują braterskie życie we wspólnocie”. Konsekwencją takiego założenia jest to, że „zakonnicy powinni mieszkać we własnym domu zakonnym, zachowując życie wspólne, i nie opuszczać go bez zezwolenia swego przełożonego. Gdy natomiast chodzi o dłuższą nieobecność w domu, to przełożony

⁶⁵ *Elenchus quaestionum adnexum.*

⁶⁶ *Epi-tulae*, jw., 2 b.

⁶⁷ *Tamże*, 2 c.

⁶⁸ Por. kan. 646—653; kan. 659—661 KPK/1983.

⁶⁹ *Epistulae*, jw., 2 c i 2 d.

wyższy, działając za zgodą swojej rady, może dla słusznej przyczyny zezwolić zakonnikowi na przebywanie poza domem instytutu, jednak nie dłużej niż rok, chyba że chodzi o ratowanie zdrowia, odbycie studiów lub wykonywanie apostolatu w imieniu instytutu”⁷⁰.

e) wzmianka o łączności ze Stolicą Apostolską oraz biskupami diecezjalnymi, zwłaszcza w sprawach, które dotyczą wykonywania apostolatu i sprawowania liturgii. Zakonnicy bowiem — zgodnie z kan. 678 § 1 Kodeksu z 1983 r. — „w sprawach, które dotyczą duszpasterstwa, publicznego wykonywania kultu Bożego oraz innych dzieł apostolskich (...), podlegają władzy biskupów, którym winni okazać uległe posłuszeństwo i szacunek”.

W relacji należy również uczynić wzmiankę o współpracy instytutu z Uniami Przełożonych Generalnych i Krajowymi Konferencjami Wyższych Przełożonych. W sprawozdaniu należy także zaznaczyć, w jaki sposób przełożeni różnych stopni zaangażowani są w prace i zebrania Unii i Konferencji⁷¹.

f) podejmowanie przez instytut prac duszpasterskich i innych dzieł apostolatu właściwych dla charyzmatu instytutu⁷².

g) stan ekonomiczny instytutu.

W sposób ogólny należy zrelacjonować trudności materialne, z którymi boryka się instytut⁷³. Głównie będzie chodziło o takie sprawy, jak dobra ruchome i nieruchome, nabywanie dóbr, wydatki, alienacje, zaciągnięte długi i zobowiązania, obciążenia, aktualny stan dóbr. Jest rzeczą oczywistą, że przy omawianiu sytuacji ekonomicznej instytutu nie ma potrzeby podawać przychodów i rozchodów⁷⁴.

h) wzmianka o bardziej naglących trudnościach, którym ze szczególną troską trzeba zaradzić. Chodzi tu głównie o sprawy dotyczące życia zakonnego, zachowania karności, apostolatu, odejścia członków od instytutu (przejście do innego instytutu, eksklaustracja zwykła i nałożona, sekularyzacje, wydalenia z instytutu lub z domu zakonnego)⁷⁵.

i) informacja o innych sprawach oraz okolicznościach, które w bardziej dokładny sposób ukazałyby prawdziwy stan instytutu, co jest warunkiem koniecznym owocnego dialogu z Kongregacją⁷⁶.

Podsumowując ten fragment analizy należy podkreślić, że za-

⁷⁰ Kan. 665 § 1 KPK/1983.

⁷¹ Epistulae 2 s; *Elenchus quaestionum*, n. 65, 70—71.

⁷² Epistulae 2 f; *Elenchus*, n. 86, 275—328; Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, 2 b, 20; Paweł VI, Adhortacja apostolska *Evangelica testificatio*, n. 11, Paweł VI, *Charyzmat życia zakonnego*, s. 237.

⁷³ Epistulae, 2 g.

⁷⁴ Por. *Elenchus*, n. 87—138.

⁷⁵ Kan. 704 KPK/1983; *Epistulae* 2 i.

⁷⁶ *Epistulae* 2 i.

równy kan. 592 § 1 Kodeksu z 1983 r., jak i list Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich z 2 stycznia 1988 r. skierowany do najwyższych przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego zawiera pewne luki, które w najbliższym czasie należy usunąć. I tak wymienione dokumenty mówią tylko, że sporządzanie i przesyłanie do Stolicy Apostolskiej sprawozdań o stanie instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego należy do obowiązków przełożonych najwyższych. Nie wspomina się natomiast zupełnie o instytutach nie mających przełożonych najwyższych, w przypadku których każdy klasztor posiada autonomię, czyli jest on *sui iuris*.

Powstaje zatem pytanie: Kto przesyła do Stolicy Apostolskiej sprawozdanie o stanie i życiu instytutu nie posiadającego zarządu centralnego? Czy wykonuje to przełożony kongregacji, federacji lub inaczej zwanej jednostki administracyjnej?

Zakończenie

Sobór Watykański II przypomniał, że ponieważ „rady ewangeliczne przez miłość, do której prowadzą, w szczególnie sposób zespalają z Kościołem i jego tajemnicą tych, którzy za nimi idą, przeto życie ich duchowe winno być poświęcone także dobru całego Kościoła..., choć więc stan, który opiera się na profesji rad ewangelicznych, nie dotyczy hierarchicznej struktury Kościoła, należy on jednak nienaruszalnie do jego życia i świętości”⁷⁷. Dlatego też Kościół, który zawsze interesował się życiem zakonnym, żądał przesyłania do Stolicy Apostolskiej sprawozdań o życiu i stanie poszczególnych instytutów.

W artykule wykazano, że kanoniczna instytucja przedkładania najwyższej władzy kościelnej relacji o życiu, stanie i działalności instytutów zakonnych przechodziła ewolucję. W opracowaniu zwrócono uwagę na wytyczne opublikowane w tej materii przed promulgacją Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r. oraz na późniejsze rozporządzenia dotyczące tego zagadnienia wydane przez Kongregację Zakonników. Wykazano, że interesujące nas tu zarządzenia były poddawane ustawicznym modyfikacjom uwarunkowanym zarówno różnymi okolicznościami historycznymi, jak i powstawaniem nowych form życia radami ewangelicznymi.

W końcowej części artykułu zajęto się normami prawnymi zamieszczonymi w Kodeksie z 1983 r. oraz w liście Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich skierowanym do najwyższych przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego.

⁷⁷ KK, 44.

W artykule wskazano także pewne luki, czyli niedomówienia, które zawiera list Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich z 2 stycznia 1988 r.

**L'obligation d'envoyer les rapports concernant
l'état de l'Institut de la vie consacrée et de l'Association
de la vie apostolique**

Dans son article l'auteur analyse dans leur développement historique les questions juridiques qui ont trait à l'obligation incombant aux supérieurs des Instituts de la vie consacrée et des Associations de vie apostolique d'envoyer au Saint-Siège un rapport sur l'état personnel et économique, la discipline et le développement de l'Institut. Dans l'article on consacre une attention spéciale aux directives du Code de droit canon de 1917 et aux dispositions ultérieures de la Sacrée Congrégation des Religieux et des Instituts Séculiers publiées en cette matière jusqu'en 1983, c.à.d. jusqu'au moment de la promulgation du Code de droit canon par Jean Paul II.

Dans la dernière partie de l'article on caractérise les dispositions de la Congrégation des Religieux et des Instituts Séculiers contenues dans la lettre du 2 janvier 1988 envoyée aux supérieurs majeurs des Instituts de la vie consacrée et des Associations de la vie apostolique en ce qui concerne les obligations d'envoyer tous les 6 ans un rapport, conformément aux indications contenues dans le document ci-dessus cité.